

Maatschappelijke Filosofie

Wat komt er op ons af?

Mark EYSKENS
Minister van Staat

We beleven de geboorte van een nieuwe samenleving, wereldwijd. Dit gebeurt met horten en stoten, onder invloed van opeenvolgende wetenschappelijke en technologische revoluties. Die krijgen thans een permanent karakter en accelereren.

Wetenschappelijk en technologische vloedgolven komen er aan: computerkunde, artificiële intelligentie, kwantumcomputers, robotica, e-books, e-simultaanvertaling, driedimensionaliteit, nanotechnologie, nieuwe materialen, biogenetica, stamcellen, vertraging verouderingsproces, synthetiseren van levende cellen, ontstaan van een 'transhuman', ontdekking van 'bewoonbare' planeten, enz....

I. De verandering van de verandering

1. Een *keerpunt*: de geboorte van een nieuw tijdvak. Geboortepijnen.
An age of anxiety. Spin-effect. USA: 'persuit of happiness'. Europa: avoidance of unhappiness. China: land of hope. Islam: conquest through faith
2. De wervelwinden van wetenschappelijke doorbraken en technologische innovaties.
3. Het netwerk. De noössfeer: een organisch gebeuren
4. Er ontstaat een nieuw economisch systeem: het informatisme en de kennis-economie. Het sponseffect.

De implosie van het communisme en de crisis van het liberale kapitalisme zijn hiervan de symptomen en de gevolgen.

Het woord crisis is niet van de lucht. Crisis een woord van Griekse oorsprong en betekent: kritisch moment, keerpunt, omslagpunt, in vraagstelling. Een crisis is een uitdaging veeleer dan een onvermijdelijke catastrofe.

5. ICT decollectiviseert de samenleving (einde van communisme).
6. ICT deprivatiseert. Doet kapitalisme muteren
Is er nood aan een nieuwe ideologie? BC en AC
7. De nationale soevereiniteit van de Staten lekt weg
Het werelddorp
8. ICT en globalisering geven nieuwe krachtige impulsen aan de markt, de markteconomie. Ontstaan van oligopolies. Multinationals geven de toon aan. Wereldwijde dodelijke concurrentie: *cut the throat over competition*
9. Crisis? Vooral keerpunt

Fundamentele oorzaak is ontstaan van werelddorp (onder invloed van ICT-revolutie) dat aan zich zelf is overgelaten bij gebrek aan World governance.

Wereldeconomie leidt tot soms dodelijke innovatorische concurrentie

1. In 1989: politieke crisis: kennis is onverenigbaar met collectivistisch communisme en socialisme. Decollectivering
2. in 2008: deprivatisering als gevolg van ICT. Privé intellectuele eigendom verdwijnt in geïnformatiseerde wereld. Ook extreme innovatorische concurrentie., ook in financiële wereld (toxic products)
10. Asymmetrie tussen globale wereld (economisch, financieel, wetenschappelijk, technologisch) enerzijds en lokaal bestuur (nationale staten)

Meer staat, overheid moet internationale overheid zijn. World governance van technocraten. Intergouvernementalisme. Wat met de democratie en de democratische legitimiteit van technocratie?? Is China het beste model?

11. Afstotingsverschijnselen: verwerpen van moderniteit; Christendom in de XIXe eeuw; Islam vandaag.

II. De grote breuken en tendensen van de recente geschiedenis

1. de implosie van het communisme en de explosie van de Sovjetunie
2. einde koude Oorlog
3. doorbraak op de wereldscène van de Islam
4. Europa: uitbreiding
5. globalisering
6. migratiestromen en multiculturaliteit
7. demografische omwenteling
8. vergrijzing van Europa
9. energieproblemen
10. klimaatproblemen
11. grote ongelijkheid in de wereld tussen arm en rijk.
Meer zichtbaar dank zij ICT
12. schaarste van voedsel en water
13. proliferatie van massavernietigingswapens en terrorisme

14. Omwentelende invloed van netwerken

III. Gevolgen van de technologische vloedgolf

1. De blanke wereld verliest haar innovatorisch monopolie
2. Het heliotropisme achterhaald
3. Geo-politiek wordt steeds meer hoogtechnologische geo-economie.
4. Het binoom democratie+markteconomie
5. Het Europees tetranoom: democratie+markt+rechtsstaat+welvaartsstaat
Rijnlandmodel. Obamabeleid
6. Naar een andere tewerkstelling: flexibel, variabel, mobiel, virtueel
7. Het operationalisme wordt een doel op zich.
8. Een dalende geluksbreuk
9. De paradox van onvrede en ontevredenheid
10. Van multiculturaliteit naar interculturaliteit
11. Niet elke verandering is vooruitgang. Voor een ethiek van de verandering
12. Duurzame groei

IV. De paradoxen van de kennismaatschappij

De kennismaatschappij produceert ook veel onwetendheid

1. De wet van de afnemende relatieve kennis. De wet van Eyskens
2. technocratisering en 'complexificatie'
3. de 'vermenning' (they-ification)
4. Over-informatie en telecratie leiden tot desinformatie
5. Er blijkt een dictatuur van het IQ te ontstaan
6. Politiek analfabetisme. Populisme en verkleutering van de politiek.
Cultureel protectionisme van rechts en economisch protectionisme van links

7. Wonderwijs met ons onderwijs?
8. Voortreffelijk analytisch vermogen, te weinig zin voor synthese
9. De synthesizer: filosofie en vergelijkende beschavingsgeschiedenis.
10. Het IQ temperen door het EQ (emotional quotiënt)
11. Cloud computing: kennismaatschappij wordt maatschappij van alwetendheid
Wijsheid is belangrijker dan kennis
Leren (via computer) afstemmen op begrijpen

V. Kantelende waardeschalen

1. Een kantelend wereldbeeld
 - * *Het wereldbeeld is onttoverd*
 - * *De mens is onttroond*
 - * *De wetenschap is dubbelzinnig, for better and for worse. Angst voor Frankenstein. GGO's*
2. De terugkeer van het verleden onder de vorm van nationalisme
Maar volk wordt bevolking. Allochtonisering neemt toe. Immigratie is in Europa noodzakelijk en onvermijdelijk
3. De netwerkmaatschappij: van verticalisme naar horizontalisme
4. Zelfbeschikkingsrecht
Le coup d'état de l'individu
5. De 'en/en'-logica ("contraria complementa sunt": beginsel van de quantum-fysica) breekt met de traditionele Platonicijnse of/of-logica van het kiezen.
6. Voortaan bepaalt de mens zijn eigen evolutie en dus zijn eigen toekomst
7. Een gewijzigd wereldbeeld: de visie van de wetenschap
8. Een gewijzigd mensbeeld
9. Een gewijzigd Godsbeeld
10. De crisis van de instellingen: representatieve democratie, onderneming, universiteit, politiek partij, kerken. Macht versus gezag

VI. Globalisering en markteconomie

1. Het einde van de geschiedenis?
2. De feiten.
3. De wereld is ons dorp
4. Ons dorp is de wereld
5. Succes en mislukking van de markt.
6. Egoïsme, eigenbelang, concurrentie
7. Globalisering en ordening van de wereldeconomie.
8. Antiglobalisme en andersglobalisme
9. Polarisatie naar extreem links en extreem rechts vervangen door tegenstelling: nationalisme en kosmopolitisme
10. De rol van de multilaterale instellingen: IMF, WB, WTO, EU, G20 en G2

De crisis van het liberale kapitalisme

1. Systeemcrisis die structureel is. Crisissen binnen de crisis: financieel, economisch, demografisch, vergrijzing, immigratie, multiculturaliteit, energie, representatieve democratie. Het werelddorp mist een wereldregering.
2. ICT leidde tot de implosie van het communisme. Die kennis als belangrijkste productiefactor kan niet worden genationaliseerd. Decollectivering.
3. ICT leidt anderzijds ook tot de privatisering; geen enkele uitvinding blijft geheim ondermijning van privé eigendom en dus van kapitalisme. Daarop ontstaat een wereldwijde extreme concurrentie. Premie uitbetaling aan personeel. Markt verstoord door desintermediatie
4. Onder druk van concurrentie: rommelkredieten, subprime, CDS, CDO, buiten balans, versnipperd, toxic products, securitization,; totaal 700.000 miljard dollar of 12 maal het wereldwijd product.
5. Zeer gesofistikeerde en intelligente mathematische modellen. Kans dat men verliest is heel gering. Maar vermits die slaat op duizenden miljarden realiseert de onkans zich. En dan begint werking van dominotheorie
6. Beurzen zijn computergestuurd. Robots geven beursorders. Kuddegedrag. Resonantie

7. Kolossale snelheid en omvang van crisis. Koersen gedaald met de helft in 1929 was de daling erger: 86 % en kromp de economie in die tijd met een vierde. Maar crisis is niet gedaan. Likwiditeiten van banken gered door massale overheidssteun. Maar solvabiliteitsproblemen niet opgelost. Bovendien leidde overheidshulp tot crisis van de overheidsschulden (sovereign debts).
8. Overwinning van verstand op wijsheid, van complexiteit op efficiëntie, van concurrentie op coöperatie en van het winststreven op de ethiek
9. verandering van mentaliteit en gedrag
 - A. Mensen: bonussen, speculatie, gambling, fiscale fraude
 - B. Producten: hedge funds, toxic, derivatives, CDS, CDO
 - C. Territoria: Weg met fiscale paradijzen
10. Crisis binnen monetaire unie? Griekenland, Ierland, Portugal (België??) en andere 'failed states'

Oplossingen

- * regulering van de financiële markten
best zo internationaal mogelijk
- * regulatoire competitie vermijden
- * herkapitalisering van banken; Basel III; gedeeltelijke nationalisering; afschaffing gemengde bank; bonus van managers op wachttekening
- * versterking monetaire unie
- * economie ondersteunen door Keynesiaanse maatregelen: deficit spending
consumptie en openbare investeringen
- * opgepast op termijn voor inflatie, stijging openbare schuld, lekken naar buitenland
Stagflatie
coöpetitie
- * België blijft kwetsbaar door zijn hoge openbare schuld, vergrijzing. Voorzichtig met begrotingstekort. Belangrijke Europese maatregelen: Europees semester inzake begroting en socio-economische hervormingen
- * Probleem met Griekenland en landen met hoge openbare schuld.
- * internationale samenwerking, ook met China, India en Japan. Betere samenwerking van multilaterale instellingen: IMF, WTO, Wereldbank, G20... Economische Veiligheidsraad.

VIII. Uitdagingen

1. De onmogelijkheid van het noodzakelijke.
2. De allergrootste uitdaging voor het oude Europa:
vergrijzing en daling van de actieve bevolking.

Multiculturaliteit
Energie
Klimaat

3. Beleidskeuzen: taboe's doorbreken

Immigratie; vanaf 2015 begint actieve bevolking te dalen
De uitbreiding van de EU: kans en/of bedreiging
Delocalisaties
Eeuwige werkloosheid
Van baanzekerheid naar werkzekerheid

4. De arbeidsmarkt

Wat met CAO's?
Strijd tegen werkloosheidsvallen

5. emerging states: BRIC

Wet van de opwaartse nivellering van de arbeidskosten
Hogere arbeidskosten niet meer gecompenseerd door hogere productiviteit
Desindustrialisering van Europa?

6. Te weinig kenniseconomie: R&D

7. Menselijk kapitaal

8. Energie

9. De superprioriteit: innovatorische concurrentie.
Meer R&D

10. Selectiever sociaal beleid en efficiëntere armoedebestrijding.

IX. Conclusie

Niet elke verandering is vooruitgang. Vooruitgang moet 'menselijke' vooruitgang zijn. Dit is ethische opgave en vereist ethiek van de verandering, meer dan een verandering van de ethiek. Onderscheid tussen goed en kwaad. Maar hoe dit onderscheid bepalen en door wie?

Universele verklaring van de rechten van de mens???

Alvast is er nood aan een nieuw mensbeeld, wereldbeeld en - misschien – Godsbeeld.

Zie Mark Eyskens:

'Mijn levens. Een reis in de tijd, Lannoo, 2008'

'De oude prof en de zee. Tweespraak over zin en zijn', Lannoo.

'Het verdriet van het werelddorp', Davidsfonds

'De onmogelijkheid van het noodzakelijke', VKW
www.eyskens.com